

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 19 februari 1919 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående effektiva åtgärder för den självägande bondebefolkningens bevarande vid jordbruket.

Närvarande: Herrar Dahl, von Sneidern, Ernst Lindblad, Jacob Larsson, Östberg *, Hult *, Boberg, Tengvall *, J. B. Johansson, Magnusson i Kalmar, Karlsson i Gasabäck, Nilsson i Vibberbo, Hagman i Stockholm, Strömberg *, Kant och Johansson i Sollefteå.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion nr 71, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Olsson* i Kullenbergstorp, *Nilsson* i Vibberbo, *Andersson* i Eliantorp, *Andersson* i Grimbo, *Edberg*, *Ericson* i Obergå, *Hedlund* i Östersund, *Johanson* i Hallagården, *Jonsson* i Källerräng, *Månsson* i Backa, *Olsson* i Golvvasta, *Ryberg*, *Svedberg* och *Westman* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en allsidig utredning måtte verkställas rörande effektiva åtgärder för den självägande bondebefolkningens bevarande vid jordbruket, innefattande bland annat frågan om en revision av den s. k. norrländska förbudslagen av 1906, ävensom frågan om lämpligheten av en lagstiftning om arvskifte av besuttna bondehemman, vilken främjade hemmanens bevarande i släkternas ägo och minskade faran av skuldsättning och spekulation, och att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, var till utredningen kunde giva anledning.

Beträffande de skäl, som av motionärerna anförts till stöd för deras yrkanden, tillåter sig utskottet att, i den mån redogörelse därför ej här nedan lämnas, hänvisa till motionen.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 9 saml. 2 avd. 6 häft. (Nr 7—9.)

Utskottet.

Förevarande motion är den första i ett antal motioner, i vilka samma ledamöter av riksdagens andra kammare påkallat åtgärder i olika riktningar »för den självägande bondebefolkningens bevarande vid jordbruket» samt i övrigt för jordbruksnäringens befrämjande. I den för motionerna gemensamma motiveringen, vilken är intagen i nu förevarande motion, ifrågasätts särskilda åtgärder för främjande av berörda syften, vilka önskemål emellertid endast delvis fullföljts i formliga yrkanden.

Förevarande motion utmynnar i två särskilda yrkanden. Det ena avser en revision av den för vissa delar av Norrland, Dalarne och Värmland gällande lagen av den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom. Av motiveringen framgår, att motionärerna tänka sig en ändrad lagstiftning i detta ämne såsom ett medel att på ett mera effektivt sätt än hittills bevara den självägande bondebefolkningen vid jordbruket. I sådant syfte synas de bland annat önska bestämmelser av innebörd, att bolag eller förening icke må kunna mot lagens mening förvärva fastighet på omvägar genom s. k. bulvaner. Vidare antydes, att berörda förbudslag borde utvidgas till retroaktiv verkan, så att möjlighet bleve beredd till återvinning av jord, som kommit i bolagshänder.

Beträffande dessa önskemål får utskottet erinra, att den 10 januari innevarande år av statsrådet och chefen för justitiedepartementet med Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats sakkunnige för utredning och bearbetning av vissa delar av jordfrågan. I uppdraget för denna s. k. jordkommission ingår, bland annat, att verkställa utredning rörande omfattningen av bolags jordförvärv och enskilda personers större jord-innehav särskilt i mellersta och södra delarna av riket samt i vad mån berörda jordförvärv i olika avseenden kunna anses verka avsevärt till men för jordbrukets utveckling och ortsbefolkningens berättigade intressen, ävensom avgiva de förslag, vartill utredningen må kunna föranleda.

Vidare vill utskottet anmärka, att enligt vad utskottet inhämtat lagförslag angående åtgärder mot fastighetsförvärv genom s. k. bulvaner torde vara att emotse vid innevarande riksdag.

Utskottet, som förutsätter att jordkommissionens förestående utredning kommer att omfatta ej endast utsträckning av den s. k. förbudslagens tillämpningsområde utan jämväl behovet av förändringar i densamma, har vid dylik förutsättning ej funnit anledning föreligga att förorda någon riksdagens åtgärd i avseende å förevarande del av motionärernas framställning.

Motionens andra yrkande åsyftar en arvslagstiftning av den inne-

börd, att »bondehemmanens bevarande i släkternas ägo» bleve befrämjat och underlättat.

I motiveringen anföres såsom skäl för detta yrkande, att det höga jordvärde, som för närvarande på grund av pågående spekulation är rådande och som icke står i rimligt förhållande till jordbrukets avkastningsförmåga, vore en allvarlig fara för ett sunt jordbruk. Av stor vikt vore därför att jordvärdet reglerades. Olägenheterna framträdde särskilt skarpt, då vid arvskifte fastighet å landet skulle delas. Fastigheten upptoges därvid till nuvarande höga saluvärde, varvid skogen upptaxerades till realisationspris, och följden härav bleve antingen en betungande skuldsättning för den av arvingarna, som inlöste de övrigas lotter, eller ännu oftare, att egendomen såldes och komme ur bondehand i skogsjobbares eller bolags våld. Såsom medel mot dessa olägenheter tänka sig motionärerna bland annat en ändrad arvslagstiftning och framhålla bland grunder för en sådan i främsta rummet stadgande om rätt för en arvinge att tillösa sig ett hemman av sina medarvingar efter ett värde, som står i relation till egendomens avkastningsförmåga vid rationell jordbruksdrift och ett uthålligt skogsbruk. Därjämte beröres tanken på en moderniserad bördsrätt, vilken fråga formligen framföres i motionen nr 184 i andra kammaren av herr Hansson i Rättvik, i anledning av vilken motion utskottet samtidigt avgiver särskilt utlåtande.

Utskottet behjärtar betydelsen av spørsmålet om jordens bevarande åt de självägande bönderna.

Även beträffande denna senare del av motionen torde emellertid gälla, att frågan oberoende av framställning från riksdagen lärer under en nära framtid komma under övervägande. I det offentligtgjorda statsrådsyttrandet vid behandlingen av ärendet angående bemyndigande till jordkommissionens tillkallande förekommer nämligen detta uttalande:

»Med det anförda har jag icke velat begränsa de sakkunnigas uppdrag till att blott begagna de uppslag, vilka framgått som resultat av hittills verkställda utredningar på förevarande område. *De sakkunniga böra hava till uppgift att utreda, vilka medel över huvud kunna finnas lämpliga och erforderliga för att bevara jorden i den verkligt jordbruksidkande befolkningens hand*, bereda de kategorier av nyttjanderättshavare, som därav äro i behov, större trygghet i deras ställning samt underlätta tillkomsten av nya självständiga odlingslägenheter, där sådana av förhållandena påkallas.»

Av detta yttrande torde kunna härledas antagande, att i den mån de i förevarande del av motionen framhållna önskemålen av jordkom-

missionen finnas vara värda beaktande, uppmärksamhet kommer att ägnas desamma.

Dessutom torde kunna antagas, att spörsmålet, huruvida och i vad mån man genom särskilda bestämmelser beträffande arvskifte kan tillgodose de syften, som ligga till grund för motionen, må komma under övervägande vid lagberedningens behandling av hithörande delar av arvsrätten.

Vid det sakläge, som sålunda angivits, synes det utskottet icke vara lämpligt att nu förorda en särskild undersökning av denna speciella fråga.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 februari 1919.

På andra lagutskottets vägnar:

ADOLF DAHL.
